3.10.2022

Eduskunta
Talousvaliokunta

tav@eduskunta.fi

Asia: Talousvaliokunnan lausuntopyyntö HE 188/2022 vp

Valtiokonttorin lausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi kuljetusyritysten määräaikaisesta polttoainetuesta annetun lain muuttamisesta (HE 188/2022 vp)

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Valtiokonttorin lausuntoa kuljetusyritysten määräaikaisesta polttoainetuesta annetun lain muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä. Tämän vuoksi Valtiokonttori lausuu seuraavaa:

Hallituksen esityksen mukaan kuljetusyritysten määräaikaisesta polttoainetuesta annettua lakia täydennettäisiin lisäämällä lakiin säädökset tuen ulottamisesta myös yritysten polttoöljyn käyttöön. Tuki kohdistuisi työkoneyrityksille, sillä lakia ei sovellettaisi polttoöljyn lämmityskäyttöön ja polttoöljyn käyttö liikennekuljetuksissa on kielletty. Työkoneyritysten määräaikaista polttoöljytukea olisi mahdollista saada pääosin polttoainetukea vastaavin edellytyksin kolmelta kuukaudelta, helmi-huhtikuulta 2022. Lisäksi kuljetusyritysten määräaikaisesta polttoainetuesta annetun lain soveltamisalaa koskevaa lain ensimmäistä pykälää täsmennettäisiin rajaamalla lain soveltamisalan ulkopuolelle eri EU-oikeusperustan omaavat maatalouden alkutuotanto, kalatalous- ja vesiviljelyala sekä luotto- ja rahoitustoiminta. Tuen toimeenpanosta vastaisi valtionapuviranomaisena Valtiokonttori.

Yleistä:

Valtiokonttori korosti talousvaliokunnalle 8.6.2022 antamassaan kuljetusyritysten määräaikaista polttoainetukea (763/2022) käsittelevässä lausunnossaan tukimuodon toimeenpanoon liittyvää aikataulukriittisyyttä. Tuen oikeusperustana toimivasta Ukrainapuitteesta (EU komission tiedonanto 2022/C 131 I/01) seuraa, että tuki tulee myöntää yrityksille viimeistään 31.12.2022. Johtuen edelleen käynnissä olevista kustannustuen toimeenpanotehtävistä sekä erityisesti Valtiokonttorilla käytössä olevaan tukijärjestelmään liittyvistä välttämättömistä ylläpito- ja kehitystöistä kesän ja syksyn 2022 aikana, valmistautumisaika uuden tukituotteen rakentamiseksi ja toimeenpanemiseksi on jäänyt verrattain vähäiseksi. Haasteen taklaamiseksi Valtiokonttori korosti ennakollisen varautumisen merkitystä, sillä valmisteltavan tukimuodon vaatimia kehitys- ja muutostöitä ei ole nykytilanteessa mahdollista suorittaa lyhyellä varoitusajalla. Sekä polttoainetuen että nyt esitettävän polttoöljytuen haun on tarkoitettu alkavan marraskuun alussa 2022.

Valtiokonttori korostaa, että vastaavat tuen toimeenpanon aikatauluun liittyvät kriittiset tekijät tulevat huomioitavaksi myös nyt esitettävän työkoneyritysten

määräaikaisen polttoöljytuen määräytymiskriteereitä arvioitaessa. Valtiokonttori on jo määritellyt sekä testannut tukijärjestelmän toimivuuden kuljetusyritysten määräaikaisen polttoainetuen myöntämiseksi. Työkoneyritysten polttoöljykulujen korvaamista koskevan tukimuodon kriteerien ollessa olennaisilta osiltaan vastaavia, Valtiokonttorin on mahdollista vielä nykyiselläkin aikataululla rakentaa tukimuotoa koskevat tarvittavat laajennukset tukijärjestelmäänsä. Toisaalta jo voimassa olevan lainsäädännön (763/2022) perusteella määritettyjen kriteerien muuttaminen tukijärjestelmässä miltään osin, taikka esitettävän polttoöljytuen määräytymiskriteereiden poikkeaminen olennaisilta osin kuljetusyrityksille suunnatusta tuesta, vaarantaisi toimeenpanon käynnistämisen aikataulun ja siten mahdollisuuden ylipäänsä toimeenpanna esitettyä tukituotetta 31.12.2022 määräaikaan mennessä.

Yksityiskohtaiset kommentit:

Tuen soveltamisalaa koskevaa lain ensimmäistä pykälää täsmennettäisiin polttoöljytukea koskevin maininnoin. Lisäksi pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaan lakia ei sovellettaisi maatalouden alkutuotannon, kalatalouden sekä vesiviljelyalan yritystoimintaan eikä luotto- ja rahoitustoimintaan. Kyseiset täsmennykset johtuvat Suomen Ukrainatukiohjelmaa koskevassa EU:n päätöksessä SA.103159 määritellyistä soveltamisalarajoituksista. Valtiokonttori toteaa huomioineensa kyseiset soveltamisalarajoitukset EU-tukiohjelman vaatimusten mukaisesti jo kuljetusyritysten määräaikaista polttoainetukea koskevissa järjestelmämäärittelyissä. Valtiokonttori pitää soveltamisalaa koskevaan lain 1 §:ään esitettäviä muutoksia kuitenkin asiantilaa selkeyttävinä ja siten kannatettavina.

Lakiin esitetään lisättäväksi uusi 3 a §, jossa säädettäisiin työkoneyrityksille myönnettävästä määräaikaisesta polttoöljytuesta. Pykälän ensimmäisen momentin mukaan Valtiokonttori voisi myöntää yritykselle hakemuksesta polttoöljytukea, jos yritystä ei koske mikään 4 §:ssä säädetyistä polttoainetuen myöntämisen esteistä. Pykälän toisen momentin mukaan tuen piiriin kuuluvilla työkoneilla tarkoitetaan ajettavia tai siirrettäviä koneita, jotka eivät ole käsikäyttöisiä. Työkoneen ei tulisi olla laissa polttoainemaksusta 1280/2003 säädetyn polttoainemaksuvelvollisuuden piirissä. Edelleen pykälän kolmannen momentin mukaan yritys ilmoittaisi tukikaudella ostetusta, työkoneissa käytetystä kevyestä polttoöljystä aiheutuneet kustannukset ilman arvonlisäveroa. Korvaus olisi 5 prosenttia arvonlisäverottomista kustannuksista. Korvaus ei koskisi kustannuksia, jotka ovat aiheutuneet polttoöljyn käytöstä työkoneita siirrettäessä muulla kuin traktorilla eikä polttoöljyn käyttämisestä lämmitykseen.

Valtiokonttori toteaa työkoneyritysten polttoöljytuen myöntämisen kriteerien vastaavan pitkälti kuljetusyritysten polttoainetukea. Kuten hallituksen esityksen työkonealan sääntelyä koskevassa 2.4 kappaleessa todetaan, työkonealalla ei ole kuitenkaan säänneltyjä luvanvaraisuus- tai kelpoisuusvaatimuksia samalla tavalla, kun esimerkiksi liikenne- ja kuljetusalalla. Valtiokonttori huomauttaakin, että edellä mainitusta johtuen sillä ei ole polttoöljytuen toimeenpanemiseksi käytettävissään vastaavia tuen hakijan toiminnan varmentamista ja tunnistamista koskevia yksiselitteisiä ja viranomaisrekistereihin perustuvia kriteerejä (esim. voimassa oleva liikennelupa ja ammattikäyttöön rekisteröity ajoneuvo), joita Valtiokonttori pystyy hyödyntämään myöntäessään polttoainetukea kuljetusyrityksille. Tuen toimeenpanolle varatusta erittäin lyhyestä määräajasta johtuen tuen toimeenpanon tulee olla käytännössä hyvin pitkälle automatisoitua, eikä tuen

hakijan tunnistamista ja toiminnan varmentamista ole mahdollista tehdä tarkemmalla tasolla manuaalisena työnä tukihakemusten käsittelyn yhteydessä. Valtiokonttori katsoo aiheelliseksi korostaa, että esitetty työkoneyrityksille myönnettävä polttoöljytuki perustuu siten ensivaiheessa pääosiltaan hakijan tukihakemuksessaan ilmoittamiin tietoihin. Ilmoitettujen tietojen paikkansapitävyys on mahdollista varmentaa vasta jälkikäteisin tarkastustoimin, joita Valtiokonttori tulee suorittamaan vuoden 2023 aikana.

Esitettävien 3 a §:n 2 ja 3 momenttien osalta Valtiokonttori katsoo aiheelliseksi huomauttaa, että niiden sisältöön näyttäisi jääneen keskinäinen ristiriita. Esitettävän kolmannen momentin mukaan traktoreilla tapahtuva työkoneiden siirto on tarkoitettu polttoöljytuen piiriin kuuluvaksi toiminnaksi. Samoin esitettävän lain perusteluissa käsitellään monenlaisia työkonekäytössä olevia traktoreita, joiden on Valtiokonttorin käsityksen mukaan tarkoitettu olevan tukikelpoisia. Toisaalta esitettävän toisen momentin mukaan työkoneen ei tulisi olla laissa polttoainemaksusta 1280/2003 säädetyn polttoainemaksun piirissä. Valtiokonttorin Koneyrittäjät ry:ltä saaman tiedon mukaan useimmat traktorit olisivat kuitenkin kyseisen polttoainemaksuvelvollisuuden piirissä, jolloin traktoreiden tukikelpoisuus jää epäselväksi nyt esitettävien 2 ja 3 momenttien sanamuotojen jäädessä muuttumattomiksi. Valtiokonttori esittääkin kyseisen ristiriidan korjaamista täsmentämällä esimerkiksi esitettävää toista momenttia traktoreiden tukikelpoisuuden osalta.

Esitettävän 4 momentin mukaan yrityksen tulee osoittaa omistavansa työkoneen tai hallinneensa sitä tukikauden aikana sekä polttoöljyn käyttö työkoneessa. Kyseisen vaatimuksen varmentamisen osalta tukikäsittelyssä Valtiokonttori viittaa edellä esitettyyn työkonealan sääntelystä. Koska kyseisiä omistus- tai hallintatietoja ei ole saatavissa yksiselitteisesti viranomaisrekistereistä, eikä työkoneyrityksiä ole muutoinkaan tunnistettavissa yksiselitteisin kriteerein, Valtiokonttorin olisi mahdollista todentaa kyseisten edellytysten täyttyminen vasta jälkikäteisin tarkastustoimin.

Esitettävissä 5-6 momenteissa säädettäisiin myönnettävän tuen vähimmäis- ja enimmäismääristä kuljetusyritysten polttoainetukea vastaavin kriteerein. Valtiokonttori pitää tarkoituksenmukaisena säädöstä, jonka mukaan sekä polttoainetukea että polttoöljytukea hakeva yritys voisi saada tuen, mikäli kyseisten tukien yhteenlaskettu määrä olisi vähintään laissa säädetyn tuen vähimmäismäärän suuruinen.

Lopuksi:

Hallituksen esityksessä ei esitetä Valtiokonttorille tässä vaiheessa lain toimeenpanoon lisämäärärahaa. Myöskään aiemmin kuljetusyritysten määräaikaista polttoainetukea koskevassa esityksessä ei esitetty Valtiokonttorille toimeenpanoon lisämäärärahaa. Esityksen mukaisesti kustannustukilainsäädännön toimeenpanoon aiemmissa vaiheissa myönnettyjen määrärahojen riittävyyttä tarkastellaan myöhemmissä vaiheissa. Huomioiden erityisesti esitettävään lainsäädäntöön liittyvän kattavan jälkikäteisen tarkastustoiminnan tarpeen, Valtiokonttori katsoo aiheelliseksi nostaa esille mahdollisten lisämäärärahatarpeiden huomioimisen myös ensi vuoden puolella tapahtuvan toimeenpano- ja tarkistustyön varmentamiseksi.

Lakiesityksen mukaisesti tuen haku käynnistyisi marraskuussa 2022 ja hakemus olisi tehtävä Valtiokonttorille viimeistään 30.11.2022. Tuet tulee myöntää viimeistään 31.12.2022. Valtiokonttori pitää esitettyä aikataulua mahdollisena korostaen kuitenkin, ettei esitetyssä aikataulussa pysyminen käytännössä mahdollistaisi enää olennaisia muutoksia esitettyyn sääntelyyn.

Toimialajohtaja Liisa Räsänen

Palvelupäällikkö Tuomo Yliluoma